

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора,
професора кафедри теорії та методики навчання мистецьких дисциплін
Бердянського державного педагогічного університету
Стратан-Артишкової Тетяни Борисівни
на дисертаційну роботу Чжоу Геян

«Формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 014 Середня освіта. Музичне мистецтво

Актуальність теми наукової роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Актуальність дисертаційного дослідження Чжоу Геян на тему **«Формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання»** зумовлена комплексом сучасних суспільних, освітніх і культурних викликів, пов'язаних із трансформацією освітньої парадигми, інтенсифікацією глобалізаційних процесів, модернізацією мистецької освіти. За таких умов особливого значення набуває підготовка вчителя музики нового покоління – компетентного, творчого, комунікативно мобільного, інноваційно зорієнтованого фахівця, здатного ефективно здійснювати художньо-педагогічну взаємодію з учнями, залучати їх до діалогу, співтворчості, співпраці, активного художнього спілкування засобами різних видів мистецької діяльності.

Художня комунікація є однією з провідних професійних компетентностей сучасного вчителя музики. І саме фортепіанне навчання створює унікальне середовище для формування готовності майбутнього вчителя до художньої комунікації з підлітками.

Актуальність теми наукової роботи Чжоу Геян, предметом якої обрано методичне забезпечення формування готовності майбутніх учителів музики до художньої комунікації з учнями підліткового віку в процесі фортепіанного навчання, підтверджується також визначеними дослідницею суперечностями, як-от :

- зростаючими вимогами суспільства до комунікативної підготовки майбутніх учителів музики та зорієнтованістю існуючих навчальних програм педагогічних університетів переважно на виконавський розвиток студентів;
- освітніми потребами використання комунікативної функції музики в навчанні підлітків та недостатністю осмислення проблем художньої комунікації майбутніми вчителями мистецтва у процесі фахової підготовки;
- комунікативною природою музично-навчального процесу та недостатнім об'ємом відповідних методичних матеріалів з даної проблеми, що відповідали б вимогам сьогодення.

Дисертація виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри інструментального виконавства, оркестрового диригування та педагогіки мистецтва факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Українського державного університету імені Михайла Драгоманова і є складовою наукового напрямку «Зміст, форми, методи і засоби фахової

підготовки вчителів» Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Тема дисертації затверджена Вченою радою Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (протокол № 4 від 24 жовтня 2024 року).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Досліджено сучасний стан розробленості досліджуваної проблеми формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками у процесі фортепіанного навчання; уточнено сутність поняття «художня комунікація»; визначено зміст та структуру готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками; розроблено критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками у процесі фортепіанного навчання; обґрунтовано педагогічні умови та методи формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками у процесі фортепіанного навчання; розроблено та експериментально перевірено спеціальну методику формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками у процесі фортепіанного навчання.

Нові факти, одержані здобувачем. Вперше на основі аналізу науково-методичної літератури:

- *вперше* теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено спеціальну методику формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання; *розроблено* педагогічні умови та методи підготовки студентів музичних спеціалізацій до художньої комунікації з учнями-підлітками; *обґрунтовано* критерії та показники сформованості готовності майбутніх учителів до означеного виду діяльності; *виявлено* та схарактеризовано рівні сформованості готовності студентів до художньої комунікації з підлітками;

- *уточнено* сутність поняття «готовність майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з учнями», *конкретизовано* його структуру;

- *удосконалено* методи педагогічної діагностики рівнів сформованості готовності майбутніх учителів до художньої комунікації в освітньому процесі;

- *подальшого розвитку* набули науково-педагогічні положення щодо використання комунікативних технологій та інтерактивних методик в процесі інструментальної (фортепіанної) підготовки майбутніх учителів музики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків наукового дослідження.

Аналіз тексту дисертаційної роботи, змісту наукових публікацій авторки та результатів проведеного дослідження дає підстави стверджувати, що основні наукові положення, висновки й рекомендації є достатньо обґрунтованими, логічно послідовними та науково достовірними. Вони ґрунтуються на комплексному аналізі широкого кола сучасних наукових джерел, фундаментальних праць українських і зарубіжних учених, педагогів-музикантів, а також результатах власної дослідно-експериментальної роботи.

Авторкою логічно визначено й взаємоузгоджено всі структурні компоненти дослідження: мету, завдання, об'єкт, предмет, методологічні засади та

методи дослідження, які повністю відповідають темі дисертації, її концептуальній ідеї та забезпечують досягнення поставленої мети.

Висновки дослідження повною мірою корелюють із визначеними завданнями, є закономірним результатом ґрунтовного теоретичного аналізу й дослідно-експериментальної роботи, характеризуються логічністю, аргументованістю, структурованістю та конкретністю, що свідчить про високий рівень наукової обґрунтованості отриманих результатів.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів.

Дисертаційна робота містить нові наукові положення, які раніше не були предметом окремого комплексного дослідження. Теоретичні положення, наукові результати та практичні рекомендації, обґрунтовані авторкою, у своїй сукупності забезпечують розв'язання актуальної наукової проблеми формування готовності майбутніх учителів музики до художньої комунікації з підлітками у процесі фортепіанного навчання.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Практичне значення результатів дослідження визначається можливістю використання в освітньому процесі педагогічних університетів розробленої методики формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання; доповнення лекційних курсів у системі фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва («Методика фортепіанного навчання», «Методика навчання мистецтва» та інших) теоретичним матеріалом дослідження щодо особливостей художньої комунікації у музично-виконавському (також і художньо-педагогічному) процесі.

Розроблені у дослідженні теоретичні та методичні матеріали можуть використовуватися в системі післядипломної освіти, на курсах підвищення кваліфікації вчителів музичних дисциплін з метою удосконалення педагогічної майстерності, зокрема навичок художньої комунікації.

Результати та висновки дослідження можуть бути підґрунтям для оновлення навчальних планів з теоретичних та музично-виконавських дисциплін, слугувати теоретичним матеріалом для написання магістерських, бакалаврських та курсових робіт, а також для розробки навчально-методичних посібників науково-педагогічними працівниками.

Виділено специфічні особливості комунікації китайських студентів в умовах фортепіанного навчання, що дозволяє інтегрувати розроблену методику в освітнє середовище Китаю.

Матеріали дослідження *впроваджувались* в освітній процес Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка №25/19-1902-25 від 08.07.2025 р.), Бердянського педагогічного університету (довідка № 12 від 18.06.2026 р.), Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 50-н від 15.06.2023 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 1183 від 06.06.2023 р.), Дрогобицького державного університету імені Івана Франка (довідка № 1206 від 10.10.2022 р.), Мистецької школи імені К. Г. Стеценка Корсунь-Шевченківської міської ради (довідка № 17 від 19.05.2026 р.).

Оцінка змісту, структури дисертації, її завершеності й відповідності

вимогам щодо оформлення.

Вивчення та аналіз дисертації Чжоу Геян засвідчує, що отримані результати дослідження та сформульовані висновки (загальні та за окремими розділами) є достовірними, мають достатню доказову базу, засновану на результатах педагогічного експерименту.

На позитивну оцінку заслуговує зміст кожного розділу дисертації, що чітко підпорядковано меті та завданням дослідження.

В Анотації висвітлюються концептуальні засади дослідження та його ключові результати. У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, її зв'язок з науковими програмами, планами і темами; конкретизовано мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження. Розкрито теоретико-методологічну основу; визначено наукову новизну результатів дослідження, теоретичне і практичне значення одержаних результатів; подано відомості про апробацію результатів дослідження, публікації, особистий внесок здобувача, зазначено структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі дисертаційного дослідження **«Теоретико-методологічні основи дослідження проблеми готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання»** розкрито сутність та зміст поняття «художня комунікація» у науковому дискурсі, схарактеризовано ключові дефініції, зокрема: «комунікація», «спілкування», «художньо-педагогічна взаємодія», «музично-творче співробітництво», «готовність», що уможливило дати авторське трактування готовності майбутнього вчителя до художньої комунікації з підлітками як «складного динамічного утворення, що визначає спрямованість і здатність вчителя до музично-творчого співробітництва з учнями, до емпатійно-діалогової художньо-педагогічної взаємодії з ними в процесі сприймання, інтерпретації та виконання музичних творів» [с. 60-61].

На основі ґрунтовного аналізу значного масиву наукових, історико-філософських, психолого-педагогічних і мистецтвознавчих джерел українських та зарубіжних учених авторкою комплексно досліджено еволюцію наукових уявлень про феномен комунікації – від античної традиції «сократівського діалогу» до сучасних міждисциплінарних концепцій комунікації.

Авторкою дослідження виокремлено та схарактеризовано функції комунікації, які забезпечують ефективність взаємодії, властиві різним видам комунікації відповідно до різних класифікацій, а саме: інформаційну, інтеграційну, організаційну, ідентифікаційну, виховну, регулятивну, релаксаційну та афективну, сукупність яких визначає зміст, характер і результативність комунікації, зокрема, художньої [с. 44-45].

Результатом такого теоретичного пошуку стало авторське трактування художньої комунікації як специфічного різновиду комунікації, що забезпечує взаємодію учасників через обмін мистецькою інформацією в процесі усвідомлення та відчуття художніх образів, емоційного переживання драматургії мистецького твору, самоідентифікації та самопізнання через співучасть з творчістю інших [с. 50-51].

Науково обґрунтована структура готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками, що складається з мотиваційного, інформаційного, творчо-діяльнісного та рефлексивно-аналітичного компонентів

і свідчить про цілісність авторської концепції та належний рівень теоретичного узагальнення дослідження.

Методологічну основу дослідження окреслено науковими підходами: культурологічним, особистісно зорієнтованим, системним, середовищним, компетентнісним, герменевтичним, синергетичним, які визначають спрямованість шляхів розробки методики формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання.

У другому розділі дослідження – *«Методичні основи формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання»* – обґрунтовано принципи діалогічності, емпатійності, активізації творчої діяльності та рефлексивності, які забезпечують організацію взаємодії суб'єктів освітнього процесу на засадах партнерства, взаємоповаги й співтворчості. Зазначені принципи орієнтують учасників освітнього процесу на активний обмін думками, емоціями, враженнями та художніми інтерпретаціями, сприяють розвитку рефлексивного мислення, комунікативної культури, емпатії, а також здатності до художньої комунікації у процесі пізнання, інтерпретації та осмислення художньо-образного змісту музичних творів.

Аргументовано визначено педагогічні умови, спрямовані на вдосконалення процесу формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками у процесі фортепіанного навчання. До таких умов віднесено: забезпечення комунікативної спрямованості освітнього процесу; активізацію творчо-пошукової діяльності студентів під час опрацювання музичних творів; використання широкого спектра сучасних художньо-педагогічних технологій; створення умов для творчого самовираження майбутніх фахівців у музично-виконавській діяльності. Реалізація визначених педагогічних умов забезпечує ефективне формування готовності майбутніх учителів музики до художньої комунікації з учнями підліткового віку, розвиток їхньої комунікативної компетентності, творчої ініціативності та професійної майстерності.

Визначено комплекс методів теоретичного і практичного спрямування, що відповідають обґрунтованим педагогічним умовам формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками.

Реалізація першої педагогічної умови забезпечується застосуванням діалогічних методів навчання, зокрема обговоренням мистецьких вражень, художніми дискусіями, обміном художньою інформацією, аналізом та інтерпретацією музичних творів, що сприяє розвитку комунікативної культури, здатності до аргументованого висловлення власної думки та ведення художнього діалогу.

Друга педагогічна умова реалізується шляхом активізації творчо-пошукової діяльності студентів, яка передбачає самостійний пошук художньої інформації щодо музичних творів, вивчення історико-культурного контексту їх створення, художньо-естетичних ідеалів відповідної епохи, визначення творчого кредо композитора, стильових особливостей його творчості, а також здійснення художньої й виконавської інтерпретації музичних творів. Особливе значення надається пошуку виражальних засобів, необхідних для переконливого втілення художнього образу у виконавському процесі, моделюванню педагогічних ситуацій та формуванню готовності до презентації музичних творів учнівській аудиторії.

Третя педагогічна умова передбачає використання сучасних художньо-педагогічних технологій, зокрема імерсивних, асоціативних та інформаційно-комунікаційних технологій, застосування ресурсів мережі Інтернет, а також технологій психологічного розвантаження й емоційної саморегуляції, що забезпечують інтенсифікацію художньо-комунікативної діяльності студентів.

Четверта педагогічна умова реалізується через використання методів інтерактивного навчання, евристичних бесід, проблемно-пошукових завдань, прийомів запитань і відповідей, організацію творчих обговорень, стимулювання нестандартних рішень та демонстрацію художньо-переконливих виконавських інтерпретацій, що сприяє творчому самовираженню майбутніх учителів музики й розвитку їхньої готовності до художньої комунікації з підлітками.

Розроблено етапи проведення педагогічної роботи (комунікативно-організаційний, комунікативно-дійовий, комунікативно-рефлексивний).

Усі структурні компоненти досліджуваного педагогічного процесу авторкою логічно інтегровано в організаційно-методичну модель формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання.

Запропонована модель вирізняється концептуальною цілісністю, внутрішньою логічністю та завершеністю, унаочнює взаємозв'язок методологічних засад, педагогічних умов, етапів, форм, методів, критеріїв, показників, рівнів сформованості досліджуваної готовності й очікуваного результату. Це свідчить про системний характер авторської концепції та її практичну спрямованість на вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музики.

У третьому розділі дисертаційного дослідження – ***«Організація та проведення дослідно-експериментальної роботи з формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання»*** – висвітлено організацію, хід і результати дослідно-експериментальної роботи, спрямованої на формування готовності майбутніх учителів музики до художньої комунікації з підлітками у процесі фортепіанного навчання.

Представлено розроблений критеріально-діагностичний апарат дослідження, що охоплює критерії (мотиваційно-смісловий, інформаційно-пізнавальний, операційно-комунікативний, результативно-аналітичний), показники та рівні сформованості готовності майбутніх учителів музики до художньої комунікації з підлітками.

Відповідно до визначених критеріїв і показників виокремлено три рівні сформованості готовності майбутніх учителів музики до художньої комунікації з підлітками у процесі фортепіанного навчання: високий (еталонний), середній (достатній) та низький (адаптаційний). Для кожного рівня розроблено відповідні якісні характеристики, які відображають ступінь сформованості мотиваційної, когнітивної, операційно-комунікативної та рефлексивно-аналітичного компонентів досліджуваної готовності.

Аналіз та узагальнення результатів дослідно-експериментальної роботи засвідчили ефективність розробленої й упровадженої авторської методики формування готовності майбутніх учителів музики до художньої комунікації з підлітками у процесі фортепіанного навчання.

Отримані результати підтвердили доцільність визначених методологічних підходів, педагогічних принципів, умов, форм і методів організації освітнього процесу, спрямованих на формування досліджуваної готовності.

Висновки дослідження повністю корелюють із поставленою метою та визначеними завданнями, підтверджують досягнення його мети й забезпечують цілісне розв'язання окресленої наукової проблеми.

Результати дослідження засвідчують достовірність висунутих положень, підтверджують ефективність запропонованої організаційно-методичної системи та створюють підґрунтя для подальших наукових пошуків у галузі професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових працях.

За темою дисертації опубліковано 12 наукових публікацій (8 – одноосібних), з них 6 статей у фахових виданнях України категорії Б; 1 публікація включена до міжнародних наукометричних баз (Web of Science), 5 публікацій засвідчують апробацію матеріалів дослідження.

Основні положення та результати дослідження обговорювались на Міжнародних та Всеукраїнських наукових конференціях.

На основі аналізу змісту публікацій можна констатувати, що наукові положення та висновки проведеної роботи у наукових публікаціях Чжоу Геян викладено достатньо повно.

Оцінка мови і стилю викладення матеріалу дисертації. Дисертацію викладено українською мовою. Структура дисертації та стиль її подання відповідають чинним вимогам. У тексті дисертації відсутні текстові запозичення без посилання на джерело.

Відзначаючи належний рівень дисертаційної роботи, наукове та практичне значення отриманих результатів проведеного дослідження, вважаємо за необхідне висловити деякі дискусійні положення, зауваження та побажання:

1. У першому розділі дисертації подано широкий спектр наукових підходів до вивчення процесу готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання, а саме : культурологічний, особистісно зорієнтований, системний, середовищний, компетентнісний, герменевтичний, синергетичний. На нашу думку, було б доцільним доповнення методологічної бази дослідження ***творчим підходом***, якому відповідає слушно визначений дослідницею ***принцип активізації творчої діяльності***.
2. Серед визначених авторкою методологічних підходів (підрозділ 1.3) більш ґрунтового розкриття потребує, на нашу думку, герменевтичний підхід, який, як слушно зазначає дослідниця, забезпечує пізнання сутності художніх явищ, інтерпретацію художніх образів і на ідеях якого базується художня комунікація.
3. Ваговим науковим здобутком дисертантки є визначення педагогічних умов формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання (підрозділ 2.2). Вважаємо, що більш ґрунтового розкриття та конкретної практичної реалізації на основному етапі педагогічного експерименту (комунікативно-дійовому) потребує третя педагогічна умова - ***використання широкого спектру новітніх художньо-педагогічних технологій***.

4. У критеріальному апараті дослідження (підрозділ 3.1.) більш глибокого практичного висвітлення потребує, на нашу думку, мотиваційно-смісловий *критерій*, зокрема, надання характеристики мотивам, що спонукають до педагогічної взаємодії та художньої комунікації з учнями, скеровують потребу, бажання і прагнення вдосконалювати педагогічно-виконавську майстерність.
5. У формувальному експерименті, на нашу думку, потребують більшого висвітлення результати застосування методів художньої комунікації, що передбачали безпосередній контакт з учнями, художню комунікацію в процесі вивчення мистецьких творів і впроваджувались у ході педагогічної практики студентів у загальноосвітніх та спеціалізованих закладах,

Зазначимо, що висловлені міркування, зауваження і побажання мають дискусійний і рекомендаційний характер, не впливають на позитивну оцінку проведеного дослідження, а є суттєвим резервом для подальших наукових пошуків дисертантки.

Вважаємо, що дисертаційна робота Чжоу Геян – «Формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання» виконана на належному науково-теоретичному рівні, має авторську, логічно побудовану, концептуальну структуру. Завдання роботи повністю вирішено, мета досягнута.

Загальний висновок. Все вище викладене дозволяє стверджувати, що за актуальністю, обсягом, методологічним і методичним рівнем, новизною і практичною значущістю одержаних результатів, дисертаційна робота Чжоу Геян на тему: «Формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання» є цілісною, самостійною, завершеною роботою, відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти та науки України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.), Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.), а її авторка, Чжоу Геян, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта. Музичне мистецтво.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії та методики
навчання мистецьких дисциплін
Бердянського державного
педагогічного університету

Тетяна СТРАТАН-АРТИШКОВА

Підпис Тетяни Стратан-Артишкової засвідчую

Начальник відділу кадрів

Юлія БОЙКО